

УДК 378.147.015.31:004]:339.92

А.М. Волосов, канд. екон. наук, доц. (ДБТУ, Харків)

РОЗВИТОК ЦИФРОВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Динаміка соціально-економічного розвитку переважної більшості країн світу характеризується сприйняттям та активним впровадженням технологій і стандартів цифрової економіки. Для досягнення цілей цифрових трансформацій економік і національних спільнот активно залучається й науково-методичний потенціал освітнього простору [1; 2]. Останні програмні документи щодо найближчих цільових орієнтирів української освіти загалом відповідають політичному порядку денному ЄС [3-5], за яким повноцінна й ефективна участь громадян певної країни в соціальній, економічній, культурній, політичній й адміністративній сферах є неможливою без набуття ними цифрової грамотності (цифрових компетенцій, цифрових навичок).

Про важливість цифрових навичок говорить проголошення амбіційних цілей ЄС щодо набуття 80% його населення (у віці 16-74 років) базового їх рівня до 2030 р. та працевлаштування 20 млн. фахівців з ІКТ [5]. Українські реалії стосовно володіння населенням цифровими навичками базового рівня за останнім дослідженням Мінцифри (за адаптованою методологією *DESI* - індексу цифрової економіки та суспільства) серед дорослого населення (віком 18-70 років) становило 59,6% [6]. Загалом динаміка рівня цифрових навичок українців за 2019-2023 рр. демонструє стале зростання, що виявляється як у зменшенні питомої ваги дорослих без зазначених навичок, так і збільшенні частки тих, хто вважав їх «просунутими» (38%, або +12% до 2019 р.) [7]. Життєвоважливим навчання цифровим навичкам було для 58,3% дорослих і 85% підлітків. В практичній площині застосування набутих цифрових компетенцій сприяє позитивному впливу на економіку країни через зростання її ВВП, збільшення рівня власних доходів, швидше працевлаштування і досягнення кар'єрних цілей (для 81% опитаних дорослих українців) [7]. В цьому сенсі усвідомлення актуальності володіння цифровими навичками співвітчизниками відповідає європейським вимогам за якими понад 90% професійних кваліфікацій потребують базового рівня цифрових знань. Проте, попри динамічне поширення цифрових технологій в європейському бізнесі фактичний стан був незадовільним, адже у 2021 р. лише близько 42% дорослих

європейців (та 37% працюючих) не мали базових цифрових навичок [5]. Для ліквідації таких розривів між попитом з боку роботодавців і пропозицією ринку праці стосовно потрібних першим носіїв цифрових навичок застосовуються: рамки компетенцій DigComp (європейська структура цифрової компетентності для громадян); дескриптори навичок ESCO (європейські навички, компетенції, кваліфікації та професії); класифікація навичок Skills-OVATE; база даних європейських онлайн-оголошень про роботу OJA; DLGF – глобальна структура цифрової грамотності ЮНЕСКО. З наведених інструментів основоположним став і залишається DigComp, який регулярно удосконалювався і має останню версію DigComp2.2. Четверте видання DigComp (DigComp2.2.) описує знання, навички й відносини цифрової компетентності за п'ятьма сферами (інформаційна грамотність і грамотність у роботі з даними; комунікація та співробітництво; навички створення цифрового контенту; навички розв'язання життєвих проблем; навички безпеки в інтернеті), які поділяються на 21 компетенцію, та враховують новітні доробки, у т.ч. й штучний інтелект. Використання цієї еталонної моделі на рівні ЄС слугує дороговказом політики й ініціатив, пов'язаних із цифровими компетенціями, насамперед: концептуальною основою індексу цифрових навичок Євростату (DSI2.0); підґрунтям Європейського сертифікату цифрових навичок (EDSC).

Одним з проєктів, призначених для освітянської сфери є Європейська структура цифрової компетентності педагогів (DigCompEdu), з акцентами, в першу чергу – на вчителів, і меншою мірою учнів. Тому, цілком природним кроком стала розробка структури цифрової компетентності для учнів (DCFS) початкової та середньої шкіл, здатна задовольняти потреби розвитку лише підлітків 10-16 років. Прагнення подолати такий перебіг подій спричинило розробку базових цифрових компетенцій студентів університету (COBADI®) [8], яка фактично являла собою анкету для тестування студентів університетів і містила такі сфери: індивідуальна компетентність у використанні технологічних інструментів; цифрова компетентність в пошуку й обробці інформації; застосування ІКТ в якості віртуального та соціального інструменту спілкування в університетському контексті. Фактично йдеться про модель оцінювання цифрових навичок здобувачів вищої освіти.

Різноманітний набір окремих цифрових компетенцій, які повинні мати студенти, у наведених реалізованих проєктах свідчить, що наразі в європейській практиці не існує усталеної системи, а науково-методичні пошуки щодо її створення продовжуються як представниками вищої

школи, так і уповноваженими на це структурами ЄС. За відсутності унормованих державних стандартів, вітчизняні науковці крокують таким самим шляхом, що й їх закордонні колеги. Тому певне уявлення про стан і динаміку цифрових компетенцій здобувачів вищої освіти в нашій країні можна отримати через результати дослідження цифрової грамотності населення [7]. Так, прогрес власних цифрових компетенцій був у студентів 18-29 років та осіб з незакінченою вищою освітою, що використовували вітчизняні й закордонні платформи освітнього ринку. Відсутність цифрових компетенцій у всіх сферах мали 3,2% студентства, що є негативним і вимагає подальшої ефективнішої праці викладачів.

Інформаційні джерела

1. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.02.2022 р. № 286-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-p>

2. Концепція розвитку цифрових компетентностей до 2025 року. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 р. № 167-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-koncepciyi-rozvitku-cifrovihkompetentnostej-ta-zatverdzhennya-planu-zahodiv-z-yiyi-realizaciyi-167-030321>

3. Digital Education Action Plan (2021-2027). European Commission. 2020. URL: <https://education.ec.europa.eu/focustopics/digital-education/action-plan>

4. Vuorikari, R., Kluzer, S. and Punie, Y. (2022). Digcomp 2.2: The digital competence framework for citizens - with new examples of knowledge, skills and attitudes, Scientific analysis or review, URL: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC128415>.

5. European Commission: Joint Research Centre, Cosgrove, J., Sostero, M., & Bertoni, E. (2024). Mapping DigComp digital competences to the ESCO skills framework for analysis of digital skills in EU online job advertisements, Publications Office of the European Union. <https://data.europa.eu/doi/10.2760/197497>

6. Майже 60% українців володіють базовими та просунутими цифровими навичками: результати дослідження Мінцифри. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/93-ukraintsiv-volodiut-tsyfrovy-my-navychkamy-mintsyfyry-prezentuvala-rezultaty-doslidzhennia-tsyfrovoi-hramotnosti-ukraintsiv>

7. Дослідження цифрової грамотності в Україні. 2023. URL: https://osvita.diia.gov.ua/uploads/1/8800-ua_cifrova_gramotnist_naselenna_ukraini_2023.pdf

8. López-Meneses, E., Sirignano, F. M., Vázquez-Cano, E., & Ramírez-Hurtado, J. M. (2020). University students' digital competence in three areas of the DigCom 2.1 model: A comparative study at three European universities. *Australasian Journal of Educational Technology*, 36(3), 69–88. <https://doi.org/10.14742/ajet.5583>